

N:o 21.

Ank. till Riksd. Kansli d. 31 Mars 1869, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla vägar och broar.

I omförmälda ämne hafva framställningar blifvit gjorda inom Första Kammaren af Herr Friherre F. W. Staël von Holstein (motionen N:o 24) och inom Andra Kammaren af Herrar J. Andersson från Östergötlands län (motionen N:o 232), F. Ekenstam (motionen N:o 37), S. Hansson (motionen N:o 78), Anders Pehrsson från Christianstads län (motionen N:o 247), Olof Nilsson från Westerbotens län (motionen N:o 121), Nils Nilsson (motionen N:o 95), P. U. Ljuslin (motionen N:o 69), C. Orre (motionen N:o 30), Nils Larson (motionen N:o 286), O. B. Olsson (motionen N:o 87), C. J. Bengtsson (motionen N:o 56), C. J. Kjellman (motionen N:o 260) och L. Öhlin (motionen N:o 138).

Enligt erhållna remisser har Lag-Utskottet att afgifva yttrande öfver dessa framställningar, hvilka afse dels att skyldigheten att bygga och underhålla allmänna vägar och broar må i hela dess omfattning, eller åtminstone hvad vinterväghållningen angår utsträckas äfven till andra, än nuvarande väghållningsskyldige, dels förändrade bestämmelser i fråga om sättet för väghållningsbesvärets utgörande, dels ock ändring i gällande föreskrifter rörande skyldigheten att bygga och underhålla by-, quarn-, kyrko- och utfartsvägar.

I förstberörda hänseende är föreslaget af Herr *J. Andersson*: "det Riksdagen, med upphäfvande af hvad lagen i annan riktning nu bestämmer, för sin del ville besluta och till Kongl. Maj:ts nådiga granskning och godkännande öfverlemna

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 7 Saml. 12 Häft.

förslag till ny författning i ämnet, dervid såsom hufvudgrunder uppställande: att byggnads- och underhållningsskyldigheten af vägar och broar, hädanefter såsom hittills, måtte inom de särskilda länen fördelas härads- eller socknevis, eller, der lokala förhållanden dertill föranleda och förut så varit fallet, jemväl distriktvis; att inom dessa vägdistrikter alla till Staten bevillningsskyldige böra i detta besvär deltaga efter enahanda grunder, som för kommunalutskylder äro eller blifva bestämde; samt att på särskild öfverenskommelse mellan de sålunda i skyldigheten deltagande må bero att bestämma om sättet för sjelfva verkställigheten, likasom huru och på hvad sätt bidragen från de olika beskattningsskyldige skola utgöras;“

af Herr *F. Ekenstam*: “det måtte Riksdagen besluta, att, med upphäfvande af hittills i dessa fall gällande lagar, vägunderhållningsskyldigheten, så sommar- som vintertiden, åläggas alla inom samhället varande medlemmar efter det hvarje medlem åsatta fyrktal att utgöras in natura;”

af Herr *S. Hansson*: “att byggnads- och underhållningsskyldigheten af allmänna vägar och broar sommar- och vintertiden skall utgöras af kommunen, på sätt om kommunalutskylder stadgadt är, dock så att fördelningen sker häradsvis, med rätt för häraderna att inom sig vidtaga fördelning af vägunderhållet socknevis; och att fördenskull nuvarande stadganden härom upphävas;“

af Herr *Anders Pehrsson*: “att Riksdagen behagade för sin del besluta och i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af en författning, hvarigenom kostnaden för underhållet af vintervägarne inom hvarje härad hädanefter åläggas alla, som betala bevillning efter andra artikeln bevillningsförordningen, i förhållande till hvar och en påfördt fyrktal;”

af Herr *Olof Nilsson*: “att, med ändring af föreskriften i Kongl. Förordningen den 13 September 1790 § 5, må stadgas, att, när, i öfverensstämmelse med nämnda författning, till vägarne hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall s. k. ploglag äro eller blifva inrättade, den för alla ploglagen uti socknen eller häradet belöpande ersättning sammanslås och inom socknen eller häradet fördelas efter den allmänna grund, som gäller för uttagande af kommunalutskylder på landet;“ samt

af Herrar *Nils Nilsson, P. U. Ljuslin, C. Orre* och *Nils Larson*: hufvudsakligen lika med Herr Olof Nilsson.

Sedan längre tid tillbaka har denna fråga utgjort föremål för representationens öfverläggningar, dervid slutligen den åsigt gjort sig gällande, att stadgandet i 25 Kap. 8 § Byggningsbalken, att “alle som å landet hemman ega eller bruka, skola vägar rödja och broar bygga“, härledande sig från en tid, då landsbygdens befolkning nästan uteslutande utgjordes af jordbrukare, numera icke är med rättvisa och billighet förenligt. Med hänsyn till de förändrade förhållanden, som under tidernas lopp inträffat, i det att, vid sidan af jordbrukaren, på landet uppstått en ganska talrik befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande, handtverkare m. fl., bland

hvilka mången, för bedrifvande af sin rörelse och för afsättning af sina produkter, har lika stort behof af allmänna vägarne som jordbrukaren, och då mantalet icke kunde anses som lämplig fördelningsgrund hemmanen emellan, har det blifvit erkänt, att en utjemning af väghållningsbesväret vore erforderlig, men i afseende på sättet för frågans lösning har man hittills icke lyckats att komma till något tillfredsställande resultat. Redan vid 1853—1854 årens riksdag beslöto Rikets Ständer, att i underdånig skrifvelse anhålla det Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka, enligt hvilka grunder och på hvad sätt bruk och bergverksanläggningar, skattlagda mjöl- och sågqvarnar samt andra fabriksinrättningar på landet kunde åläggas att till vägars byggande och underhållande bidra, samt nådig proposition i ämnet till Rikets Ständer aflåta; men Kongl. Maj:t förklarade i anledning häraf, att «denna skrifvelse icke borde till någon åtgärd föranleda, helst grunden för verkställigheten af väghållningsbesvärets inom kommunerna fördelning på andra skattdragande, än dem, hvilka det hittills ålegat, måste — ehvad denna fördelning skedde i det inskränkare omfång, Rikets Ständer föreslagit, eller utsträcktes till de skattskyldige i allmänhet, — stå i sammanhang med och i viss mån bero på de till behandling då väckta frågorna om ändring i bevillningsgrunderna och om inrättande af kommunalstyrelser.»

Efter det att frågan förevarit äfven vid de tvänne näst derpå följande riksdagarne, återkom hon ånyo vid 1865—1866 årens riksdag, då Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 7 April sistnämnda år, med uttalande af den åsigt, att skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret borde utsträckas ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder, men att dervid likväl borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å tjenstemäns löner och pensioner samt några andra med dem jemförliga inkomsttitlar, dels vissa modifikationer med afseende å inkomstbevillningen i allmänhet, helst grunden för kommunalutskyldernas utgörande, under den korta tid som förflutit från kommunalagens antagande, icke kunde anses hafva undergått de jemkningar, till hvilka omständigheterna torde föranleda, och vissa kategorier genom ett ovilkorligt antagande af denna grund för väghållningsskyldigheten möjligen skulle blifva allt för hårdt betungade, hos Kongl. Maj:t anhållit att Kongl. Maj:t täcktes, i öfverensstämmelse härmed, låta utarbета och, så snart ske kunde, till Riksdagen framlägga nådig proposition i ämnet.

I anledning häraf och sedan Kongl. Kammar-kollegium afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i frågan, aflät Kongl. Maj:t till sistlidne riksdag nådig proposition, förklarande att hvad anginge frågan huruvida vägröjnings- och brobygg-nadsskyldigheten inom kommunerna å landet borde utsträckas till alla skattskyldige, vare sig, på sätt Rikets Ständer förutsatt, med eller ock utan iakttagande af undantag för tjenstemäns löner och pensioner samt andra med dessa jemförliga

inkomsttitlar, ansåge Kongl. Maj:t att, derest ett besvär, hvilket — om det till någon större del skulle utgöras emot lega — blefve än mera tryckande, må kunna öfverflyttas på samhällsklasser, hvilka förut varit derifrån befriade, sådant likväl icke skäligen i sin helhet kunde på en gång bringas till utförande; att, om en så genomgripande förändring som ifrågavarande besvärs fördelning på alla skattskyldige skulle kunna komma till stånd, utan att väcka billig klagan, måste den endast småningom genomföras och en dylik fördelning företrädesvis ske i sådana fall, der en allmän delaktighet kunde med mindre praktiska svårigheter åstadkommas; att härtill lämpade sig företrädesvis det åliggande, som af de väghållningsskyldige redan nu betrides genom koutanta tillskott, nemligen vägarne hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall; att det icke borde lemnas utan uppmärksamhet, att måhända den största ojemheten vid väghållnings- och brobyggnadsbesvärets fördelning, likasom i fördelningen af kostnaderna för vinterväghållningen, der ploglag äro inrättade, icke låge så mycket deri, att besvär och kostnader drabbade jordbruket allena, som fast hellre — åtminstone inom flera orter — deruti att desamma vore på jorden ytterst ojemt fördelade, enär fördelningsgrunden varit och ännu vore hemmanens mantal, oberoende af deras högre eller lägre värde; att en öfverflyttning på andra samhällsklasser af större eller mindre del af detta besvär derföre icke borde ega rum, utan att samtidigt dermed jemväl ändrades den fördelningsgrund emellan hemmanen, som hittills varit gällande; att det möjligen kunde ifrågasättas, huruvida den frihet från deltagande i kostnaden för vinterväghållningen, som i följd af frihet från deltagande i väg- och brohållningsbesväret, på grund af särskilda Kongl. resolutioner, hitintills varit bruk, qvarnar, skattlagda utjordar och lotshemman beviljad, likasom den frihet, som i detta hänseende tillkomme frälse säterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, borde fortfarande gälla, äfven om en förändring i ifrågasatta syftningen komme till stånd; men att, då berörda frihet måste anses meddelad endast med afseende å de förhållanden, som egde rum, då densamma beviljades, eller att väg- och brohållningen var ett jorden uteslutande åliggande besvär, torde deraf ock böra följa, att tillämpningen af denna frihet förfölle för den del af ifrågavarande besvär, som genom statsmagternas beslut, efter en helt och hållet ny grund, gjordes gemensamt för alla skattskyldige; att rättvisa och billighet dock fordrade, att vid en sådan öfverflyttning jorden fortfarande droge samma andel, som i kommunalförfattningarne vore i afseende å fyrktalsberäkningen iakttaget; men att det syntes icke böra ifrågakomma att befria vissa slag af inkomst från all delaktighet härutinnan. Och fann Kongl. Maj:t, på grund häraf, skäligt »föreslå Riksdagen att, med ändring af föreskriften i Kongl. Förordningen af den 13 September 1790, § 5, må stadgas att, när i öfverensstämmelse med nämnda författning till vägarne hållande i fargildt stånd under vintertiden vid snöfall s. k. ploglag äro eller blifva inrättade, den för alla ploglagen uti socknen eller häradet belöpande ersättning sammanslås

och inom socknen eller häradet fördelas efter den allmänna grund, som gäller för uttagande af kommunalutskylder på landet.“

Uti det utlåtande, som häröfver afgafs af Lag-Utskottet, hemställdes, på anförda skäl, att Riksdagen, med förklarande att den funnit sig förhindrad att lemna bifall till berörda nådiga förslag, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillvägabringa den utredning, som enligt hvad i Utlåtandet blifvit anmärkt, erfordrades för bedömande af den föreslagna förändringens verkningar inom de särskilda orterna, samt derefter till Riksdagen göra den förnyade framställning i ämnet, hvartill omständigheterna föranledde.

I öfverensstämmelse med denna hemställan beslöt Första Kammaren för sin del, att underdånig framställning i omförmälda syftning skulle till Kongl. Maj:t aflåtas, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å Utskottets Utlåtande, biföll Kongl. Maj:ts nådiga proposition, och som någon sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut ej kunde åvägbringas, var således den nådiga propositionen å Riksdagens sida afslagen.

Det är ock bekant, att Kongl. Maj:t emellertid infordrat länsstyrelsernas och landstingens yttranden i fråga om förändrad lagstiftning angående skyldigheten att bygga och underhålla större broar och färjor, i syftning att utsträcka detta besvär till alla dem som erlægga kommunalutskylder och att, för åstadkommande af en jemnare och billigare fördelning af kostnaden, antaga landstingsområdet i stället för häradet till gemensamhet. Denna fråga är således för närvarande beroende på åtgärd af Kongl. Maj:t, och det torde kunna antagas att jemväl frågan om väghållningsskyldigheten i allmänhet, i anledning af Rikets Ständers skrivelse den 7 April 1866, kommer under vidare öfvervägande och behandling inför Kongl. Maj:t.

Vid sådant förhållande synes det ej lämpligt, att Riksdagen nu skulle träda emellan, vare sig genom ett fullständigt lagförslag, för hvars uppgörande i allt fall erfordrades kännedom om flera förhållanden, dem Utskottet, i saknad af nödiga materialier, icke är i tillfälle att uttæda, eller genom förnyad underdånig framställning om nådig proposition i ämnet; och får Utskottet för den skull vördsam samt hemställa,

I:o att Herrar J. Anderssons, F. Ekenstams och S. Hanssons omförmälda motioner, i hvad de afse väg- och brobyggnadsskyldigheten i allmänhet, ej må till någon vidare åtgärd å Riksdagens sida föranleda.

Vidkommande nyssberörda motioner, så vidt de hafva afseende på vinterväghållningen samt Herrar Anders Pehrssons, Olof Nilssons, Ljuslins, Orres och Nils Larsons förslag rörande samma ämne, så synes visserligen en förändring af nuvarande bestämmelser i detta afseende lämpligen kunna meddelas särskildt och oberoende af väghållningen i öfrigt, samt såmedelst för jordbruket beredas en lin-

dring, hvars billighet icke kan bestridas, helst som härvid mindre praktiska svårigheter möta, än vid den mera omfattande förändringen; men Utskottet anser likväl stora betänkligheter möta mot ett ovillkorligt bifall till motionärernas förslag, hvilka alla i hufvudsaken öfverensstämma med Kongl. Maj:ts till förra Riksdagen aflåtna nådiga proposition i ämnet. Dessa betänkligheter, hvilka då förmådde Lag-Utskottet att ifrågasätta en närmare utredning af saken, kvarstå ännu. Det torde därför här vara på sin plats att i minnet återkalla dessa betänkligheter. Så anmärktes i fråga om den Kongl. Propositionen, att, när antagas kunde, att den grund, som i förevarande fall blefve fastställd, framdeles komme att tillämpas i andra med detta jemförliga, borde frågan betraktas förnämligast ur principiell synpunkt; den erhöile då en betydelse, som betingade nödvändigheten af en förutgående noggrann utredning till ledning för bedömandet. Enligt gjorda approximativa beräkningar, grundade på 1865 års bevillningstaxeringslängder för rikets samtliga län, skulle de nu väghållningsskyldiga hemmanen genom föreslagna förändringen tillsammans njuta lindring i vinterväghållningen med omkring 33 procent, som komme att öfverflyttas med 6,5 procent på öfriga fastigheter och 26,5 procent på inkomst af kapital och arbete. Härvid torde ej lemnas oanmärkt, att, vid jemförelse af sammandragen af bevillningstaxeringslängderna för åren 1865 och 1867, det visade sig att det sednare årets taxeringsvärden för jordbruksfastigheter understiger det förstnämnda årets med 81,240,420 Riksdaler, motsvarande något mer än 487,000 fyrk, hvaremot inkomstbevilningen i riket för år 1867 öferskjuter den för år 1865 med 3,490 Riksdaler; hvaraf följde att angifna proportionen för vinterväghållningens öfverflyttande från jordbruket på annan inkomst väsendtligen förändrats. Men detta oafsedt skulle, då de icke väghållningsskyldiga jordbruksfastigheterna nästan uteslutande vore belägna inom de fyra provinserna Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, hvarest frälsesäterierna äro från detta besvär fritagna, samt beskattningsföremålen i allmänhet icke förekomme i den jemna fördelning inom de särskilda kommunerna eller häraderna, som betingar angifna procenten, de nu väghållningsskyldige kommo att i ett högst ojemnt förhållande njuta lindringen till godo. För bedömande af den föreslagna ändringens verkningar erfordrades därför, jemte upplysning om väglängden för hvarje väghållningsdistrikt, en närmare utredning af förhållandet inom de särskilda orterna, sockne- eller åtminstone häradsviis, dels emellan jordbruksfastigheternas mantal och taxeringsvärden, med uppgift å ej mindre medelvärdet, än äfven högsta och lägsta taxeringsvärdet för helt hemman, dels ock emellan å ena sidan jordbruksfastigheternas taxeringsvärde samt, å den andra, taxeringsvärdet å öfriga fastigheter, jemte taxerings- och bevillningsbeloppet för inkomst af kapital och arbete.

Uppå allmogens underdåniga anhållan att bruk och qvarnar måtte åläggas deltagande uti väghållning och brobyggnad, har Kongl. Maj:t genom nådig resolution den 20 November 1786 § 14 förklarad, att, som detta vore en jorden åt-

följande skyldighet, hvarunder bruk och qvarnar ej kunde begripas, fann Kongl. Maj:t icke anledning att dertill samtycka; och enahanda förklarande, hvad särskildt angår skattlagda qvarnar, har ytterligare blifvit meddeladt uti Kongl. Brevet den 10 och Kammar-kollegii kungörelse den 29 Oktober 1793, som äfven stadgar, att skattlagda utjordar skola vara fria från deltagande i vägrödning, helst de gemenligen äro små och obetydliga, men icke desto mindre draga en efter deras beskaffenhet lämpad ränta. Enär den befrielse, som sålunda kommit dessa verk och lägenheter till godo, icke hade egenskap af privilegium, utan grundade sig på det förhållande att desamma ej kunde hänföras under den kategori af fastigheter, som redan fått väghållningsskyldigheten sig ålagd, torde någon tvekan ej förefinnas derom, att föreslagna förändringen skulle kunna genomföras utan hinder af nyssberörda författningar.

Annorlunda syntes förhållandet vara med fräsesäterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, hvilka, genom 8 § i adliga privilegierna den 16 Oktober 1723 och 7:de punkten i Kongl. resolutionen på adelns besvär den 8 Januari 1735 tillförsäkrats frihet från skyldigheten att deltaga i vägunderhållet, en skyldighet, som eljest ålegat dem såsom hemman. Men äfven under den förutsättning att den vissa hemman sålunda medgifna frihet kunde, genom förändring af grunden för väghållningsbesvärets utgörande, upphävas, utan en sådan ersättning, som i Danmark och åtskilliga andra länder lemnats vid afskaffandet af jordprivilegier, torde det åtminstone böra utredas i hvad mån dessa hittills befriade egendommar komme att af förändringen betungas.

Uti den Kongl. Propositionen antydes, att, genom antagande af fyrktalet till grund för skyldighetens utgörande, hemmanen skulle komma att draga dubbelt emot annan fastighet; och det ville väl så synas, då man endast fästade sig vid fyrktalsberäkningen; men toge man jemväl i betraktande, att bevillningen efter andra artikeln, som utgjorde grunden för fyrktals-sättningen, utginge för jordbruksfastighet med blott tre, men för annan fastighet med fem öre för hvarje fulla Etthundra Riksdaler af uppskattningsvärdet, blefve förhållandet helt annorlunda, så att då, för en jordbruksfastighet af 1,000 Riksdalers värde bevillningen utgjorde 30 öre, motsvarande 6 fyrk, vore den för annan fastighet af samma värde 50 öre, motsvarande 5 fyrk, och förhållandet blefve således i sjelfva verket icke såsom 2 till 1 utan såsom 6 till 5.

Den af Rikets Ständer uttalade åsigt, att vid förändringens tillvägabringande borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å särskildt uppgifna eller med dem jemförliga inkomst-titlar, dels åtskilliga modifikationer med afseende å inkomstbevillningen i allmänhet, hade ej blifvit omfattade af Kongl. Maj:t i den nädiga propositionen; dock syntes rättvisan fordra, att de härvid afsedde skattskyldige, hvilka, derest de icke tillika innehade jordbruksfastighet eller idkade rörelse, hvarmed fastighet vore förenad, blott för sina personer och alltså i ringare mån

begagnade vägarne, om än de icke alldeles befriades från deltagande uti ifrågakomma onus, likväl borde njuta vida större lindring, än som efter det nådiga förslaget skulle dem förunnas.

Då frågan betraktas ur rättens synpunkt företer sig, utom hvad här ofvan är påpekadt i fråga om frälsesäterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, jemväl en annan betänklighet. Gällande lag om hemmansklyfning och jordafsöndring föreskrifver nemligen att å jord, som från hemman eller lägenhet afsöndras, skall årlig afgäld läggas i spanmål eller annan lämplig räntepersedel, hvilken afgäld ej må vara mindre, än att den motsvarar hvad af hela hemmanets eller lägenhetens räntor och öfriga allmänna utskylder, vid jemförelse af egornas storlek och beskaffenhet, å den afsöndrade jorden belöper. Innehafvare af afsöndrad jord, som till stambemmanets egare erlägger afgälden, synes därför icke rättvisligen kunna åläggas att särskildt deltaga i kostnaderna för snöskottning. Den förre skulle då i sjelfva verket få vidkännas detta onus i dubbel måtto. För öfrigt må anmärkas, att en förändring i föreslagna syftningen torde böra medföra förändrade bestämmelser i fråga om bildandet af de så kallade ploglagen, åt hvilka utgörande af snöskottningen in natura uppdrages. Om nemligen snöskottningsskyldigheten utsträcker äfven till andra än egare och innehafvare af hemman, synes det vara följdriktigt att låta ploglagen bildas icke blott af hemmansåbor, såsom 1790 års Kongl. Förordning föreskrifver, men äfven af andra till deltagande i besväret förpligtade personer, hvilka bo så nära vägen, att de lämpligen kunna in natura utgöra sin skyldighet.

På grund af hvad anfördt blifvit och då Utskottet i saknad af sådan utredning, som ofvan är omnämnd, ej tilltror sig att nu uttala någon bestämd åsigt i fråga om den lämpliga proportionen för de särskilda beskattningsföremålens deltagande i kostnaden för vinterväghållningen, får Utskottet, i anledning af ifrågavarande framställningar, hemställa,

2:o att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillvägabringa den utredning, som erfordras för bedömande af den föreslagna förändringens verkningar inom de särskilda orterna, samt der-
efter till Riksdagen göra den framställning i ämnet, hvartill omständigheterna må finnas föranleda.

Enligt gällande lag skall vid vägdelning hvarje hemmans-åbò erhålla sitt vägskite efter den del han i by eger.

I afseende

I afseende på detta stadgande hafva Herrar Friherre J. W. Staël von Holstein, O. B. Olsson och C. I. Bengtsson anmärkt, att detsamma utgjorde hinder för ett sådant ordnande af väghållningsbesväret, hvarigenom kunde undvikas den olägenhet, som nu ofta inträffade, att åtskilliga väglottsegare få till underhåll sig tilldelade vägstycken belägna på långt afstånd, understundom flera mil, från deras hemman; och är därför föreslaget

af Friherre *Staël von Holstein* och *O. B. Olsson* likstämmt, "att Riksdagen ville besluta ett sådant tillägg till 8 § i 25 Kap. af Byggningsbalken, att häradsboarne derigenom blefve oförhindrade att i laga ordning öfverenskomma om grunderna för vägdelning, då de flesta delegarne derom blifva ense"; och

af *C. I. Bengtsson*, att "hvarje kommun eller socken må ega att, efter nu gällande grunder för deltagande i skyldigheten, inom sig bestämma och fördela vägunderhållningsskyldigheten, äfvensom föreslå och besluta om anläggande af nya vägar, som kunna anses nyttiga och nödvändiga."

Det kan icke förnekas, att det af motionärerne anmärkta förhållande leder derhän, att den för härad gemensamma väghållningen faller olika tungt på de särskilda väglottsegarne, i den mån de få sina vägskiten på längre eller kortare afstånd från hemmanen. Lika obestriddigt är ock, att detta besvär, såsom det nu utgöres, kan i vissa orter öfver hufvud taget medföra betydligt större kostnader, än som dertill erfordrades, i fall lagstiftningen medgäfvade väghållningens ordnande i den af motionärerne föreslagna syftning.

Utskottet anser derföre, att hindren för ett sådant ordnande böra undanrödjas. De hufvudsakliga grunder, som dervid lämpligast kunna följas, äro redan anvisade i Kongl. Förordningen den 13 September 1790, angående vägarne hållande i fargildt stånd vintertiden, nemligen att underhållet bestrides distriktvis af närmare boende väghållningsskyldige emot ersättning af de fjernare boende, i den mån de sednares vägunderhåll sålunda minskas. Derigenom att, på sätt motionärerne ock föreslagit, socken-indelningen i förevarande hänseende följes, undviker man de med uppgörande af annan distriktindelning förenade omgångar och kostnader; hvarförutom antagandet af sockenområdet såsom väghållningsdistrikt medför de fördelar, som ett ordnad kommunalväsen har att erbjuda i afseende på denna angelägenhet. Då likväl fördelarne af ifrågavarande anordning, hvilken förutsätter en rubbning i den för häradet redan fastställda vägdelning, ej lära uppväga de betydliga kostnaderna för en ny vägdelning, torde införandet af föreslagna förändringen ej böra ifrågakomma i annat fall, än då sådan vägdelning för häradet af annan orsak erfordras eller väg skall på häradet indelas. Nyssberörda förändring innebär icke upphäfvande af nu gällande grund för vägunderhållets bekostande utan endast införande af nya bestämmelser rörande sättet för besvärets utgörande;

och som Konungens Befallningshafvande har lagligt åliggande tillse, att den ene väghållningsskyldige icke betungas mera än den andre, blir häraf en följd att, sedan fråga uppstått om väghållningens ordnande på föreslaget sätt och vederbörande lemnats tillfälle att inför Häradsrätten sig yttra och för sin del besluta, sakens slutliga afgörande bör åt Konungens Befallningshafvande öfverlemnas. Derest öfverenskommelse om beloppet af ofvan antydda ersättning ej kan inför Häradsrätten träffas, torde det ock böra på Konungens Befallningshafvande ankomma, att det samma efter skäligheten bestämma, såsom om godtgörelse till ploglag för snöskottning är stadgad.

I öfverensstämmelse härmed får Utskottet, i anledning af Herrar Friherre Staël von Holsteins, O. B. Olssons och C. I. Bengtssons motioner, hemställa:

3:o att Riksdagen må för sin del besluta en författning af denna lydelse:

§ 1.

Utan hinder af hvad i 25 Kap. 8 § Byggningsbalken, Kongl. Resolutionen på Adels besvär den 8 Januari 1735 och Kongl. Brevet den 28 September 1790 finnes stadgad derom, att hvarje hemmans åbo skall vid vägdelning erhålla sitt skifte, efter den del han i by eger, må, der ny vägdelning för härad skall ske, eller ny väg på häradet indelas, väghållningen kunna på det sätt ordnas, att de väghållningsskyldige i hvarje socken underhålla vägarne inom socknens område, med rättighet för den socken, som sålunda får större vägunderhåll, än socknen enligt gällande delningsgrund eljest ålegat, att därför njuta ersättning af den, som derigenom erhåller lindring i sin väghållningsskyldighet.

§ 2.

Ersättning, som i 1 § sägs, beräknas till visst belopp i penningar årligen för hvarje sträckfot väg efter den uppskattning, som i sammanhang med vägdelningen eger rum.

§ 3.

Väckes förslag om sådant ordnande af väghållningen, som i 1 § sägs, skola de väghållningsskyldige deröfver inför Häradsrätten höras och besluta, dervid de jemväl ega öfverenskomma om beloppet af den i 2 § omförmälda ersättning och

om sättet för medlens uppbärande och redovisande. Häradsrättens protokoll och utlåtande i ämnet insändas till Konungens Befallningshafvande, som, efter pröfning af omständigheterna, förslaget gillar eller afslår, samt, der öfverenskommelse om ersättningens belopp och om sättet för uppbörden ej kunnat träffas, nödiga be-tämmelser härutinnan meddelar.

§ 4.

Är sådan anordning, som här ofvan sägs, genom Konungens Befallningshafvandes beslut fastställd, må förslag om dess upphäfvande, eller om förändrade bestämmelser angående ersättningens belopp, ej väckas förr än beslutet varit i fem år tillämpadt.

Herr C. I. Bengtsson har i sin förenämnda motion jemväl yrkat, att hvarje sockenkommun måtte beklädas med magt att "föreslå och besluta om anläggande af nya vägar, som kunna anses nyttiga och nödvändiga;" men då, såvidt med förslaget afses allmän väg, såsom lands- eller häradsväg, det icke rimligen kan öfverlemnas åt den mindre kommunen att besluta i en angelägenhet rörande det större samhället, som här är dels Staten och dels häradet, samt der fråga endast är om sådan väg, som kommunen finner nödig för sitt enskilda behof, något hinder för öfverenskommelse derom icke förefinnes, hemställer Utskottet,

4:o att Herr C. I. Bengtssons motion i denna del icke må till någon vidare åtgärd föranleda.

Rörande by-, qvarn-, kyrko- och utfartsvägar hafva Herrar C. J. Kjellman och L. Öhlin föreslagit, den förre, "att Riksdagen behagade för sin del besluta ingå med underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t om att byggandet och underhållandet af by-, qvarn- kyrko- och utfartsvägar skola ske på samma grunder som lands- och häradsvägar, dock likväl hvarje socken för sig, med skyldighet för kommunalstyrelsen att utan ersättning hvarje år afsyna dessa vägar och att låta dess brister på den försumliges bekostnad afhjelpa och ersättningen exekutivt uttaga;" samt

Herr Öhlin, "att Riksdagen ville för sin del besluta att utfärda en kungörelse, hvarigenom den i lag stadgade skyldigheten för härader eller särskilda socknar att underhålla qvarnvägar till all kraft och verkan upphäfves".

Utgående från den mening, att underhållet af så väl by- som qvarn-, kyrko- och utfärdsvägar, enligt gällande lag skulle ovilkorligen åligga endast dem, som sig deraf betjena, har Herr Kjellman till stöd för sin framställning anfört, att dessa vägar voro högst behöfliga för allmänna trafiken; att långt afsides belägna

hemman och byar icke billigtvis borde ensamme vidkännas skyldigheten att bygga och underhålla långa sträckor af sådana vägar, samt att denna skyldighet förden-skull borde fullgöras efter enahanda grunder, som för underhållet af lands- och häradsvägar äro bestämda.

Genom Kongl. Resolutionen den 8 Januari 1735 är stadgadt, att s. k. by-vägar böra underhållas af dem, som sig deraf betjena, och då detta stadgande har sin naturliga grund deruti, att dylika vägar icke kunna anses vara af något syn-nerligt gagn för den större allmänheten, utan hufvudsakligen endast för det eller de bylag, dit de leda, torde det ej vara välbetänkt att härutinnan göra ändring. I den mån en enskild väg, som tjenar till utfartsled för by eller hemman, till kyrka, qvarn eller annan plats, börjar att allmännare begagnas, ankommer det på vederbörande myndighet att, efter derom väckt fråga, pröfva huruvida en sådan väg må till allmänt underhåll indelas. Härigenom är delegare i by- och utfarts-väg beredt allt det skydd för obehörig tunga, som skäligen kan begäras. Ty om man å ena sidan hör söka att från enskilde lyfta sådana bördor, som rätteligen åligga kommunen, har man å den andra att tillse, att besvär, hvilka, till följd af sin natur, böra drabba den enskilde, ej må kommunen påläggas.

På dessa skäl får Utskottet hemställa,

5:o att Herr Kjellmans förslag må af Riksdagen ogillas.

Herr Öhlin har yrkat upphäfvande af "den i lag stadgade skyldigheten för härader eller särskilda socknar att underhålla qvarnvägar", men då någon sådan lag ännu icke är hos oss stiftad, ehuru en qvarn-inrättning, särdeles då den af en större allmänhet anlitas och den dit ledande väg således är för varutransporten af allmännare nytta och nödvändighet, kan i det särskilda fallet utgöra en bidragande orsak dertill, att samma väg pröfvas böra till allmänt underhåll indelas, får Ut-skottet hemställa,

6:o att Herr Öhlins motion må af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 31 Mars 1869.

På Utskottets vägnar:

Arvid Faxe.

Reservationer:

af Herr *von Gegerfelt*: "Då jag vid sistlidne riksdag, såsom reservant mot Utskottets beslut, tillstyrkte bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående vinterväghållningen, och jag icke funnit anledning att min då uttalade åsigt frångå, får jag för min del nu hemställa, att Herr Nils Larsons motion, som med öfvermålda nådiga Proposition öfverensstämmer, må varda af Riksdagen godkänd";

af Herrar *Kolmodin, Rosenberg, Ola Bosson Olsson, Olivecreutz* och *Ahlgren*, hvilka instämt med Herr von Gegerfelt;

af Herr *Ribbing*: "Emot Utskottets afstyrkande af hvarje beslut till ändring i lagstiftningen angående underhållsskyldigheten af vintervägarne får jag anmäla min reservation. I sitt Betänkande under sistlidne riksdag angående samma ärende erinrar Lag-Utskottet derom, att lagens nu gällande stadgande, enligt hvilket vägunderhållningsskyldigheten hvilat ensamt på i mantal satt jordbruksfastighet, härleder sig från en tid, då landsbygdens befolkning nästan uteslutande utgjordes af jordbrukare, under hvilket förhållande samma stadgande naturligen hade fullt skäl för sig; men ock derom, att numera, jemte jordbrukarne, på landet finnes en ganska talrik befolkning af industriidkare i flerfaldiga riktningar, äfvensom af handlande, af hvilka många för sin rörelse ega lika stort behof af vägarne som de egentliga jordbrukarne, hvarförutan desamma utan tvifvel i mer eller mindre mån lända alla samhällsklasser till gagn. Tillägges härtill, att med större materiel och industriel utveckling samfärdseln i våra civiliserade samhällen utan tvifvel är ojemförligt större än under forna dagar, så är deraf en naturlig följd, att besväret af vägars byggande och underhållande ock betydligt ökats, och att alltså detta besvär, hvilande på jorden, ehuru till namnet detsamma som af ålder vidlådat densamma, dock i verkligheten blifvit ett annat och långt tyngre än förr. Båda de anförda omständigheterna: förändringen i fråga om dem, som utgöra landsbygdens befolkning och begagna vägarne, samt olikheten i sjelfva besväret med dessa— båda dessa omständigheter, säger jag, i förening tala för en ändring och jemkning i samma besvärs utgörande; och tilläggas kan, hvad Lag-Utskottet sistlidne riksdag ock anmärkt, att mantalet numera ej kan anses såsom lämplig fördelningsgrund i följd af de stora olikheter, som finnas i mantalsvärde. Under sådana förhållanden vore nu utan tvifvel den fullt riktiga grunden för förändrade bestämmelser beträffande utgörandet af meranämnda besvär, att det, i den omfattning det ur-

sprungligen egde, qvarblefve vid den jord, vid hvilken det varit och är fästadt, men deremot, i hvad det ökats utöfver denna ursprungliga omfattning, fördelades proportionelt på alla kommunens medlemmar. Men alldenstund en dylik beräkning numera är omöjlig att verkställa, återstår att försöka efter de bästa och lämpligaste billighetsgrunder uppgöra en ny fördelning. I sådant afseende hade Kongl. Maj:t i nådig Proposition (N:o 17) till sistlidet års Riksdag föreslagit till en början beträffande vinterväghållningen, att, med begagnande af samma fördelningsgrund som för uttagande af kommunalutskylder på landet, eller fyrktalet, jorden vid vinterväghållningen skulle draga dubbelt mot annan fastighet, frälseräuta och annat beskattningsföremål, i öfverensstämmelse med hvad i allmänhet vid fyrktaletsberäkningen i kommunalförfattningarne är iakttaget.

Mot detta Kongl. förslag anförde Lag-Utskottet emellertid såsom en huvudanmärkning, att, ehuru väl sålunda, enligt orden, hemmanen skulle komma att af ifrågavarande onus draga dubbelt mot annan fastighet, likväl och i följd af den olika fyrktaletsberäkningen vid jordbruks- och vid annan fastighet, förhållandet i verkligheten icke blefve det nämnda, eller att den sistnämnde bidroge med hälften mot den förra, utan i sjelfva verket med ej mindre än fem sjettedelar i förhållande till jordbruksfastighet, eller, med andra ord, att jordbruksfastighetens skyldighet förhölle sig till annat beskattningsföremål, ej såsom 2 till 1, utan såsom 6 till 5. Denna proportion åter syntes Utskottet ej öfverensstämma med de af Kongl. Maj:t sjelf i hans nådiga Proposition förordade försigtighet i öfvergången från hvad som nu gäller till det nya, hvilket Utskottet ock medelst exempel af verkningarne, hemtade från olika delar af riket, sökt ådagalägga.

Då nu en sådan försigtighet syftes mig otvifvelaktigt riktig och påkallad, så mycket heldre som dels i allt fall minskning i det hemmanen nu åliggande besväret för dessas *nuvarande* innehafvare blir en skänk, mot en på andra lagd börda, samt vidare den nya fördelningen, af ofvan anförda skäl, endast efter ungefärliga billighetsgrunder kan bestämmas; så föranledes jag här af att föreslå en *annan* proportion för fördelningen än den nu omnämnda. Denna proportion är den af Kongl. Kammar-kollegium, i dess Kongl. Maj:ts nådiga Proposition bilagda underdåniga yttrande, föreslagna, eller att hemmanen borde till vintervägarnes hållande i farbart skick bidraga med fem gånger mer än annat beskattningsföremål efter andra artikeln. Om nemligen i följd af den olika fyrktaletsberäkningen för jordbruks- och annan fastighet, såsom redan blifvit nämnt, den nominela proportionen af 2 till 1 i verkligheten blir den af 6 till 5, så blir, af samma grund, den nominela proportionen 5 till 1 i verkligheten lika med 3 till 1, eller, med andra ord, andra beskattningsföremål komme, enligt Kammar-kollegii förslag, i verkligheten att bidraga med $\frac{1}{3}$ del i förhållande till i mantal satt jordbruksfastighet. Denna proportion är visserligen för förstnämnda beskattningsföremål något fördelaktigare än den af Kongl. Maj:t åsyftade, af hälften. Men jag

vågar dock för densamma åberopa ofvan citerade, af Kongl. Maj:t uttalade grundsats af försigtighet vid öfvergången och de skäl, som för densammas tillämpning specielt i ifrågavarande fall jemväl ofvan blifvit andragna. Af samma skäl har jag ock ansett riktigt, att till en början den föreslagna förändringen inskränkes till vinterväghållningen, hvarigenom man tillika af erfarenheten vid denna kunde inhemta, om nämnda proportion är den lämpliga, eller någon modifikation i densamma bör ske, innan den tillämpas på väghållningen i allmänhet, samt förden skull icke reserverat mig mot Utskottets beslut beträffande sistnämnda väghållning.

Hvad slutligen angår Utskottets erinran derom, att om vinterväghållningsbesväret skulle utgå efter fyrktals-sättningen, intet skäl finnes, hvarföre samma besvärs utgörande in natura eller de så kallade ploglagen ensamt skall tillhöra närmast boende hemmansegare; så låter sig hvad sålunda blifvit annärkt genom en ganska obetydlig förändring i § 2 af den ifrågavarande Kongl. Förordningen af den 13 September 1790 afhjelpa.

På grund af hvad jag sålunda anført, och då jag anser Lag-Utskottets, i dess Betänkande N:o 40 sistlidne riksdag, öfriga betänkligheter i Herr Nils Larsons motion i ämnet vara hufvudsakligen undanröjda, får jag föreslå, det Riksdagen för sin del ville besluta, att,

med ändring af Kongl. Förordningen af den 13 September 1790, må stadgas:

a) § 2: att till vägarnes underhållande i fargildt stånd vid snöfall Konungens Befallningshafvande hafva att af närmast boende, till bidrag i samma underhåll skyldige, inom hvarje socken eller härad, inrätta så kallade ploglag, hvilka hvardera af vägen tilldelas ett visst stycke, det de böra med plogning eller skottning vidmagthålla;

b) § 5: att när i öfverensstämmelse med nämnda författning till vägarnes hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall s. k. ploglag äro eller blifva inrättade, den för alla ploglag uti socken eller häradet belöpande ersättning sammanslås och inom socknen eller häradet fördelas efter det hvarje beskattningsföremål åsatta fyrktal, på det sätt att i mantal satt jordbruksfastighet bidrager med femdubbelt belopp i förhållande till hvarje annat beskattningsföremål“;

af Herrar *Caspersson* och *Bovin*.

Herr *Bergström* har begärt att få antecknad, det han ej öfvervarit ärendets handläggning hos Utskottet.